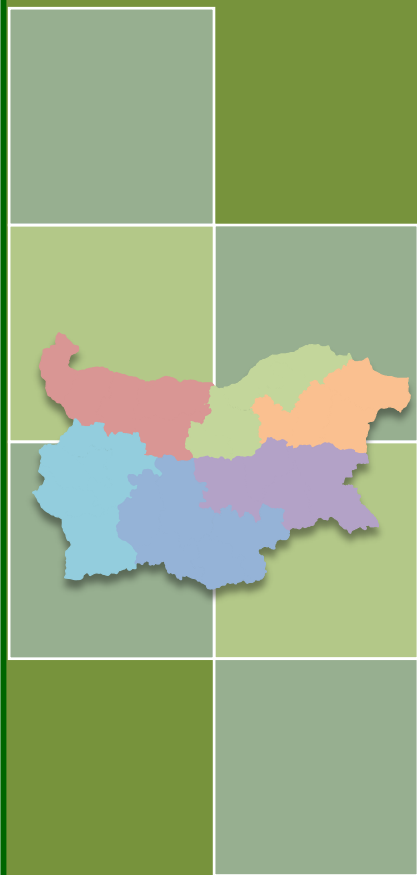
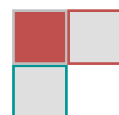

2021

**ДОКЛАД
ОТНОСНО РЕЗУЛТАТИТЕ ОТ
ПОСЛЕДВАЩА ОЦЕНКА ЗА
ИЗПЪЛНЕНИЕТО НА
РЕГИОНАЛНИЯ ПЛАН ЗА
РАЗВИТИЕ 2014-2020 Г. НА
СЕВЕРЕН ЦЕНТРАЛЕН РАЙОН
ОТ НИВО 2**

Докладът за резултатите от Последващата оценка за изпълнението на Регионалния план за развитие 2014-2020 г. на Северен централен район от ниво 2, е изготвен от екип на „ЕС ПИ КОНСУЛТ БГ“ ООД в изпълнение на договор № РД-02-29-96/23.04.2021 г. за изпълнение на поръчка с предмет: **„Разработване на последващи оценки на регионалните планове за развитие (РПР) 2014 - 2020 г.“** с възложител Министерство на регионалното развитие и благоустройството. Заключениеята и тълкуванията, които се съдържат в настоящия документ, представляват експертното мнение на експертите на „ЕС ПИ КОНСУЛТ БГ“ ООД и по никакъв начин не следва да се приемат като становище или официална позиция на Министерство на регионалното развитие и благоустройството.

СЪДЪРЖАНИЕ

Списък на графиките и таблиците	iii
Списък на използваните съкращения.....	iv
I. ВЪВЕДЕНИЕ	5
1. Общи положения	5
2. Методика за оценка напредъка на изпълнението на РПР на СЦР	6
II. ПОСТИГНАТИ РЕЗУЛТАТИ ОТ ИЗПЪЛНЕНИЕТО НА РПР НА СЦР	9
1. Рамка за изпълнение на целите и приоритетите за регионално развитие в СЦР.....	9
2. Степен на постигане на целите на РПР на СЦР	11
3. Степен на постигане на глобалните екологични цели по проблемите, свързани с адаптирането на районите към изменението на климата в процеса на изпълнение на РПР на СЦР (2014-2020 г.).....	12
4. Устойчивост на постигнатите резултати от изпълнението на РПР на СЦР 2014-2020 г. от гледна точка на избрани икономически, социални и екологични показатели .	13
5. Общо въздействие от изпълнението на РПР на СЦР (2014-2020 г.) към края на периода на действие, на основата на сравнителен анализ на общата социално- икономическа ситуация.....	17
6. Принос към постигане на целите на Стратегия "Европа 2020"	20
7. Ефективност и ефикасност на финансовите инструменти и използваните ресурси за изпълнение на РПР	24
III. ИЗВОДИ И ПРЕПОРЪКИ.....	28
1. Обобщена оценка за изпълнението на РПР на СЦР	28
2. Препоръки за подготовка за следващия програмен период след 2020 г.	31
Източници и референтни документи.....	35

СПИСЪК НА ГРАФИКИТЕ И ТАБЛИЦИТЕ

графика 1.	Взаимовръзки между целите и приоритетите на РПР на СЦР.....	9
графика 2.	Дял на БВП на човек от населението в стандарт на покупателната способност (СПС) от средната стойност на ЕС 27 - %	14
графика 3.	Динамика на растежа на БВП за периода 2004-2020 г. и прогнозни данни за 2021-2022 г.	17
графика 4.	Ръст на БВП за периода 2000-2019 г. на национално ниво, (млн. лв.) и принос на районите от ниво 2, %	18
графика 5.	Коефициент на заетост на населението на възраст 20-64 г., %.....	21
графика 6.	Коефициент на заетост на населението на възраст 55-64 г., %.....	21
графика 7.	Инвестиции в научноизследователска и развойна дейност, % от БВП	21
графика 8.	Дял на преждевременно напусналите образователната система (на възраст 18-24 г.), %.....	21
графика 9.	Дял на 30-34 годишните със завършено висше образование, %	22
графика 10.	Население в риск от бедност или социално изключване, хил. души	22
графика 11.	Договорени и изплатените средства (ОП и ПРСР) общо и по области и сравнение с предвижданията на РПР на СЦР, млн. лв., юли 2021.....	25
графика 12.	Концентрация на ресурси в СЦР – по програми, млн. лв., юли 2021	25
таблица 1.	Степен на постигане на заложеното изменение на специфичните индикатори и степен на изпълнение на приоритети (СИП), въз основа на постигнатото изменение на специфичните индикатори	7
таблица 2.	Степен на постигане на целите (СПЦ), въз основа на степента на изпълнение на приоритетите	7
таблица 3.	Степен на постигане на целите на ключовите индикатори, съответно принос към националните цели на Стратегията на ЕС "ЕВРОПА 2020"	7
таблица 4.	Степен на изпълнение на Стратегическите цели и техните приоритети, въз основа на постигнатото изменение на специфичните индикатори	11
таблица 5.	Степен на постигане на целите на ключовите индикатори.....	16
таблица 6.	Принос на РПР към постигането на националните цели на Стратегията на ЕС "ЕВРОПА 2020"	22
таблица 7.	Степен на постигане на целите на РПР на СЦР към 2020 г.	29

СПИСЪК НА ИЗПОЛЗВАНИТЕ СЪКРАЩЕНИЯ

БВП	Брутен вътрешен продукт
БДС	Брутна добавена стойност
ЕК	Европейска комисия
ЕЗФРСР	Европейски земеделски фонд за развитие на селските райони
ЕСФ	Европейски социален фонд
ЕС	Европейски съюз
ИСУН 2020	Информационна система за управление и наблюдение на средствата от ЕС в България 2020
ЕФР	Европейски фонд за рибарство
ЕФРР	Европейския фонд за регионално развитие
ЗРР	Закон за регионалното развитие, приет 2008 г., последни изменения и допълнения, ДВ. бр.13 от 2017 г.
КФ	Кохезионен фонд
НСРР	Национална стратегия за регионално развитие 2012-2022 г.
ОСР	Областна стратегия за развитие
ОПР	Общински план за развитие
ОПДУ	ОП "Добро управление" 2014-2020 г.
ОПИК	ОП "Иновации и конкурентоспособност" 2014-2020 г.
ОПОС	ОП "Околна среда" 2014-2020 г.
ОПРЧР	ОП "Развитие на човешките ресурси" 2014-2020 г.
ОПРР	ОП "Региони в растеж" 2014-2020 г.
ОПТТИ	ОП "Транспорт и транспортна инфраструктура" 2014-2020 г.
ПРСР	Програма за развитие на селските райони 2014-2020 г.
ПМДР	Програма за морско дело и рибарство 2014-2020 г.
РПР	Регионален план за развитие
РСР	Регионален съвет за развитие
СЦР	Северен централен район от ниво 2
СЗР	Северозападен район от ниво 2
СИР	Североизточен район от ниво 2
СР	Съвет за развитие при Министерския съвет
ЮЗР	Югозападен район от ниво 2
ЮИР	Югоизточен район от ниво 2
ЮЦР	Южен централен район от ниво 2

I. ВЪВЕДЕНИЕ

1. Общи положения

Регионалният план за развитие на Северен централен район от ниво 2 за периода 2014-2020 г. [РПР на СЦР] е приет с Решение № 461 на Министерския съвет от 01.08.2013 г. Териториалният обхват на Северния централен район от ниво 2 [СЦР] включва областите Велико Търново, Габрово, Разград, Русе и Силистра.

Съгласно действащите към момента на изготвяне на оценката разпоредби, наблюдението и оценката на регионалните планове за развитие за периода 2014 - 2020 г., се довършват по реда, по който са започнали¹.

Съгласно редакцията на ЗРР към момента на приемане на РПР на СЦР 2014-2020 г., последващата оценка за изпълнението му е изготвена във връзка с разпоредбата на чл. 34, ал. 1 от *Закона за регионалното развитие*² [ЗРР]. Съгласно ал. 2 на чл. 34 от ЗРР последващата оценка на РПР на районите от ниво 2 включва:

- оценка на степента на постигане целите и устойчивостта на резултатите;
- оценка на общото въздействие;
- оценка на ефективността и ефикасността на използваните ресурси;
- изводи и препоръки относно провеждането на политиката за регионално и местно развитие.

Законът дефинира *държавната политика за регионално развитие*³, като създаваща условия за балансирано и устойчиво интегрирано развитие на районите и общините и обхващаща система от нормативно регламентирани документи, ресурси и действия на компетентните органи, насочени към:

- намаляване на **междурегионалните и вътрешнорегионалните различия** в степента на икономическото, социалното и териториалното развитие;
- осигуряване на условия за **ускорен икономически растеж и високо ниво на заетост за насърчаване на инвестициите**;

¹ § 37 от Преходните и Заключителни разпоредби към Закона за регионалното развитие, изм. и доп. ДВ. бр.21 от 13 март 2020 г.

² обн., ДВ, бр. 50 от 2008 г., в сила от 31.08.2008 г.

³ чл. 2, ал. 2 от ЗРР, редакция от 2012 г.

→ развитие на **териториалното сътрудничество**.

Изпълнението на РПР се отчита чрез **годишните доклади**⁴ за наблюдението на изпълнението на РПР. Наблюдението на изпълнението на РПР се осъществява от съответните **Регионални съвети за развитие [РСР]**.

В периода на изпълнение на РПР на СЦР 2014-2020 г. са изготвени **седем годишни доклада за наблюдението на изпълнението на РПР**, съответно за 2014, 2015, 2016, 2017, 2018, 2019 и 2020 г.

2. Методика за оценка напредъка на изпълнението на РПР на СЦР

За целите на оценката е разработена методика, която определя методите и съответните източници на информация, както и критериите за оценка на изпълнението на РПР. Разработена е **петстепенна оценъчна скала** за оценка на степента на:

- постигане на ключовите показатели на макро ниво и на степента на постигане на показателите по цели на *Стратегията Европа 2020* на регионално ниво и приноса на СЦР за постигане на националните цели;
- постигане на заложените целеви стойности на индикаторите за изпълнение (специфични индикатори);
- постигане на глобалните екологични цели и постигане на целевите стойности в края на периода.

Оценени са причините за надхвърляне/непостигане на заложените целеви стойности на индикаторите за изпълнение в края на периода, като е взета предвид изготвената в междинната оценка на РПР на СЦР оценка на реалистичността на заложените целеви стойности.

Конструирани са индекси на постигане на приоритетите и целите на РПР:

- **Индекс на постигане по приоритети** – отразява степента на постигане на заложеното изменение на специфичните индикатори за изминалото време;

⁴ чл. 86 и чл. 87 от ППЗРР, приет с ПМС № 216 от 2.09.2008 г., обн., ДВ, бр. 80 от 12.09.2008 г., отм., бр. 70 от 7.08.2020 г.

→ **Индекс на постигане на целите** – отразява степента на постигане на заложеното изменение на стойностите на ключови индикатори и цели на регионално ниво по *Стратегията Европа 2020* за оценявания период.

Индексите също се групират в *петстепенни оценъчни скали*. За целите на оценката са използвани следните оценъчни скали и категории:

таблица 1. Степен на постигане на заложеното изменение на специфичните индикатори и степен на изпълнение на приоритети (СИП), въз основа на постигнатото изменение на специфичните индикатори

Скала	Дефиниция	Степен на изпълнение на приоритети
5 ↑	Постигната крайна цел на индикатор над 125%	Напредък, значително над планирания по изпълнение на приоритета/целта
4 ↗	Постигната крайна цел на индикатор между 110 и 125%	Напредък над планирания по изпълнение на приоритета/целта
3 →	100% (между 90 и 110%) постигната крайна цел на индикатор	Постигнат планиран напредък по изпълнение на приоритета/целта
2 ↑	Постигната крайна цел на индикатор между 50 и 90%	Задоволителен напредък по изпълнение на приоритета/целта
1 ↗	Постигната крайна цел на индикатор между 10 и 50%	Ограничен напредък по изпълнение на приоритета/целта
0 →	Постигната крайна цел на индикатор между 0 и 10%	Без напредък по изпълнение на приоритета/целта

таблица 2. Степен на постигане на целите (СПЦ), въз основа на степента на изпълнение на приоритетите

5 ↑	Напредък, значително над планираното по целта
4 ↗	Напредък над планираното по целта
3 →	Постигнат планиран напредък по целта
2 ↑	Задоволителен напредък по постигането на целта
1 ↗	Ограничен напредък по постигането на целта
0 →	Без напредък по постигането на целта

таблица 3. Степен на постигане на целите на ключовите индикатори, съответно принос към националните цели на Стратегията на ЕС "ЕВРОПА 2020"

5 ↑	Постигнат планиран принос, значително над планирания
4 ↗	Постигнат планиран принос над планирания
3 →	Постигнат планиран принос
2 ↑	Задоволителен принос
1 ↗	Ограничен принос
0 →	Без принос

При изготвянето на *последващата оценка* са използвани последните актуални данни за основните индикатори на национално, регионално и областно ниво към края на 2019 и 2020 г. в зависимост от конкретния индикатор.

При анализа на данните за 2020 г., където е необходимо, е отчитана специфичното отражение върху социално-икономическото развитие на мерките за справяне с пандемията от Covid-19.

II. ПОСТИГНАТИ РЕЗУЛТАТИ ОТ ИЗПЪЛНЕНИЕТО НА РПР НА СЦР

1. Рамка за изпълнение на целите и приоритетите за регионално развитие в СЦР

1.1. Цели и приоритети за регионално развитие на СЦР

Визията, определена в РПР на СЦР е "Бързо и устойчиво развиващ се европейски район, интегрална част от Дунавското пространство, където младите хора виждат своето бъдеще и личностна реализация".

РПР на СЦР определя четири стратегически цели за развитието на района, конкретизирани чрез осем приоритета.

графика 1. Взаимовръзки между целите и приоритетите на РПР на СЦР

СТРАТЕГИЧЕСКА ЦЕЛ 1	СТРАТЕГИЧЕСКА ЦЕЛ 2	СТРАТЕГИЧЕСКА ЦЕЛ 3	СТРАТЕГИЧЕСКА ЦЕЛ 4
Икономическо сближаване – достигане на средните нива на заетост, производителност на труда и приложение на иновации в икономиката, характерни за районите от Дунавското пространство	Социално сближаване – преодоляване на междурегионалните и вътрешнорегионални различия в социалната сфера и ограничаване на риска от социална изолация и бедност на територията	Териториално сближаване – свързаност и балансирано, интегрирано и устойчиво развитие на територията и населените места	Опазване на околната среда, съобразно предизвикателствата на климатичните промени и прилагане на европейските и национални стандарти за ограничаване на замърсяването и енергоемкостта и стимулиране използването на енергия от възобновяеми източници
ПРИОРИТЕТ 1 Развитие на устойчива конкурентоспособна икономика основана на знанието, иновациите и новите технологии	ПРИОРИТЕТ 1 Изграждане на устойчив и развит пазар на труда ПРИОРИТЕТ 2 Подобряване на човешкия капитал ПРИОРИТЕТ 3 Постигане на вътрешнорегионална кохезия, осигуряваща пространствена деконцентрация на градските функции	ПРИОРИТЕТ 1 Изграждане на приоритетни инфраструктурни коридори и прилежащите им съоръжения ПРИОРИТЕТ 2 Интегрирано и устойчиво развитие и укрепване на полицентричната мрежа от селища ПРИОРИТЕТ 3 Подобряване на трансграничното сътрудничество	ПРИОРИТЕТ 1 Околна среда и ресурси – опазване и ефективност ПРИОРИТЕТ 2 Развитие на нисковъглеродна икономика, смекчаване на последствията и адаптиране към климатичните промени

Оценката на постигнатите резултати от изпълнението на РПР на СЦР, степента на постигане на целите, както и ефективността на използваните ресурси е изготвена въз основа на анализ на информация от официални статистически източници (НСИ, ЕВРОСТАТ), *Годишните доклади за изпълнение на наблюдение на изпълнението на РПР на СЦР (2014-2020) за 2014, 2015, 2016, 2017, 2018, 2019 и 2020 г.*, данни от *Информационната система за управление и наблюдение на средствата от ЕС в България 2020* (ИСУН 2020) и *Интегрираната система за администриране и контрол* (ИСАК)⁵, както и данни, публикувани на интернет страниците на Програмите за териториално

⁵ <http://iacs-online.dfz.bg/apex/f?p=100:43:4349657656453329>

сътрудничество 2014-2020 г., данни от финансовото изпълнение на национални програми, финансиращи проекти, попадащи в обхвата на мерките, предвидени в РПР, данни за изпълнението на държавния бюджет за съответните години от периода 2014-2020 по отношение на предоставени целева субсидия за капиталови разходи на общините в обхвата на СЦР.

В РПР на СЦР са определени индикативните финансови ресурси за изпълнение на плана за периода 2014-2020 г. в размер на **3 726 млн. лв.**, като от структурните инструменти на ЕС, е предвиден принос от ЕФРР в размер на **1 081 млн. лв.**, от други фондове на ЕС – **1 062 млн. лв.**, от национално публично финансиране – **697 млн. лв.**, от които **50 млн. лв.** от местни бюджети, частно финансиране – **606 млн. лв.** и от други финансови инструменти – **280 млн. лв.**

За мерките, реализирани със средства от държавния бюджет и бюджетите на общините, свързани с политиката за регионално развитие, в периода 2014-2020 г. липсва систематизирана информация, която да позволява тяхното обвързване с целите и приоритетите на РПР на СЦР. Частично, такава информация е събрана чрез *Годишните доклади за наблюдение на изпълнението на РПР на СЦР*, като тя е отразена при оценката на напредъка по изпълнение на отделните приоритети чрез съответните специфични индикатори.

При оценка на степента, в която са постигнати крайните цели (2020 г.) на специфичните индикатори на РПР на СЦР е използвана информация от *Годишните доклади за наблюдение на изпълнението за 2014, 2015, 2016, 2017, 2018, 2019 и 2020 г.*

Орган за провеждане на държавната политика за регионално развитие в СЦР е РСР на СЦР.

1.2. Прилагане на принципа на партньорство

Осъществява се координация и взаимодействие между членовете на РСР, членовете на РКК и Секретариата на РСР. Подобрено е взаимодействието с централните и териториалните структури на изпълнителната власт при изпълнението на решенията на РСР.

С проведените съвместни заседания на РСР и РКК е подобрена координацията между областите, общините, министерствата и социално-икономическите партньори за ефективно и ефикасно провеждане на държавната политика на територията на района, посредством адекватно планиране, изпълнение, наблюдение и оценка на стратегическите

и планови документи на национално, регионално и местно ниво, касаещи регионалното развитие и опазването на околната среда в СЦР.

1.3. Наблюдение и оценка на изпълнението на РПР на СЦР

В съответствие с предвижданията на НСРР системата от индикатори за наблюдение и оценка на РПР на СЦР се състои от две основни групи индикатори – предварително установени в национални и европейски стратегически документи (Стратегия "Европа 2020", макроикономическите критерии към НСРР, глобалните цели за опазване и възстановяване на околната среда) и специфични индикатори за наблюдение на отделните приоритети на плана. Съгласно констатациите на Междинната оценка на РПР на СЦР, част от специфичните индикатори са **дефинирани нееднозначно и/или за тяхното изпълнение е трудно да бъде събрана достоверна информация** без да бъдат извършвани прекомерни разходи.

Анализът на определените междинни и крайни цели на ключовите индикатори за изпълнение на РПР на СЦР показва, че е прилаган **консервативен подход** при определяне на целевите стойности на **ключовите индикатори, което се отразява и на степента на изпълнение на заложените цели.**

2. Степен на постигане на целите на РПР на СЦР

Напредъкът по изпълнение на отделните приоритети на РПР на СЦР е оценен въз основа на постигане целите на съответните специфични индикатори. Степента на постигане на стратегическите цели е оценена въз основа на напредъка по техните приоритети.

таблица 4. Степен на изпълнение на Стратегическите цели и техните приоритети, въз основа на постигнатото изменение на специфичните индикатори

Цели и приоритети	Средно за приоритет – скала	Средно за цел
Стратегическа цел 1: Икономическо сближаване – достигане на средните нива на заетост, производителност на труда и приложение на иновации в икономиката, характерни за районите от Дунавското пространство		3 →
<i>Приоритет 1.1.</i> Развитие на устойчива конкурентоспособна икономика основана на знанието, иновациите и новите технологии	3 →	
Стратегическа цел 2: Социално сближаване – преодоляване на междурегионалните и вътрешнорегионални различия в социалната сфера и ограничаване на риска от социална изолация и бедност		4 ↗
<i>Приоритет 2.1.</i> Изграждане на устойчив и развит пазар на труда	5 ↑	
<i>Приоритет 2.2.</i> Подобряване на човешкия капитал	3 →	

Цели и приоритети	Средно за приоритет – скала	Средно за цел
Стратегическа цел 3: Териториално сближаване – свързаност и балансирано, интегрирано и устойчиво развитие на територията и населените места		4 ↗
<i>Приоритет 3.1.</i> Изграждане на приоритетни инфраструктурни коридори и прилежащите им съоръжения	4 ↗	
<i>Приоритет 3.2.</i> Интегрирано и устойчиво развитие и укрепване на полицентричната мрежа от селища	4 ↗	
<i>Приоритет 3.3.</i> Подобряване на трансграничното сътрудничество	5 ↑	
Стратегическа цел 4: Опазване на околната среда, съобразно предизвикателствата на климатичните промени и прилагане на европейските и национални стандарти за ограничаване на замърсяването и енергоемкостта и стимулиране на използването на енергия от ВИ		2 ↑
<i>Приоритет 4.1.</i> Околна среда и ресурси – опазване и ефективност	2 ↑	
<i>Приоритет 4.2.</i> Развитие на нисковъглеродна икономика, смекчаване на последствията и адаптиране към климатичните промени	-	

3. Степен на постигане на глобалните екологични цели по проблемите, свързани с адаптирането на районите към изменението на климата в процеса на изпълнение на РПР на СЦР (2014-2020 г.)

РПР на СЦР (2014-2020 г.) определя седем индикатора за наблюдение и оценка на степента на постигане на глобалните екологични цели по проблемите, свързани с адаптирането на районите към изменението на климата. За част от индикаторите не е налична информация на ниво NUTS2.

РПР на СЦР 2014-2020 г. посочва като изходна стойност за показателя **относителен дял на антропогенно натоварените територии** (инфраструктура, селища, промишлени обекти) дела на урбанизираните територии в СЦР – 6,6%, като за 2020 г. е определена целева стойност от <6,8 %. Информацията за най-близкия до извършваната оценка период⁶ разкрива, че урбанизираните територии в СЦР са 6,15% при среден дял за страната (4,61%)⁷. Поставената цел 2020 е постигната.

В периода 2010-2019 г. се наблюдава увеличение на горските територии с близо 6%, намаление на земеделските територии с близо 5 % и незначително намаление на урбанизираните територии. Тенденцията е в унисон с поставената цел 2020.

Данни за **емисиите на парникови газове на човек от населението** са налични на национално ниво, като за 2019 г. са 8,1 тона CO₂ – еквивалент.⁸ В периода 2006-2019 г.

⁶ Годишен доклад за изпълнение на РПР на СЦР за 2020 г.

⁷ ИАОС, <http://eea.government.bg/bg/soer/2018/land-use/zemepolzvane>

⁸ Евростат

индикаторът на национално ниво намалява с 3,6%. С прилагане на предполагаема сходна тенденция, индикаторът на регионално ниво в СЦР намалява до стойности над поставената цел 2020 (2,084).

В периода 2010-2019 г. **наличността на дълготрайни материални активи с екологично предназначение** в СЦР се увеличават с 280%, но въпреки това районът е на последно място от районите от ниво 2 с най-нисък дял (8,8%) от стойността за страната към 2019 г.

По данни от Годишният доклад за изпълнение на РПР на СЦР за 2020 г., разходите за ДМА с екологично предназначение през 2019 г. в СЦР възлизат на 127 807 хил. лв. или поставената цел 2020 (150 млн. лв.) е постигната на 85%.

Разходите за ДМА с екологично предназначение на човек от населението в СЦР през 2019 г. възлизат на около 165 лв. на човек (цел 2020 120 лв.) при средна стойност за страната около 330 лв.

През 2017 г. 6,54% от територията на СЦР е със силна и много силна податливост на ерозия. Поставената цел 2020 (44%) е достигната.

Наличните данни за индикатора **Регионален индекс за климатична сигурност**⁹ са актуални към 2008 г., като актуални данни към 2019 г. не са публикувани.

4. Устойчивост на постигнатите резултати от изпълнението на РПР на СЦР 2014-2020 г. от гледна точка на избрани икономически, социални и екологични показатели

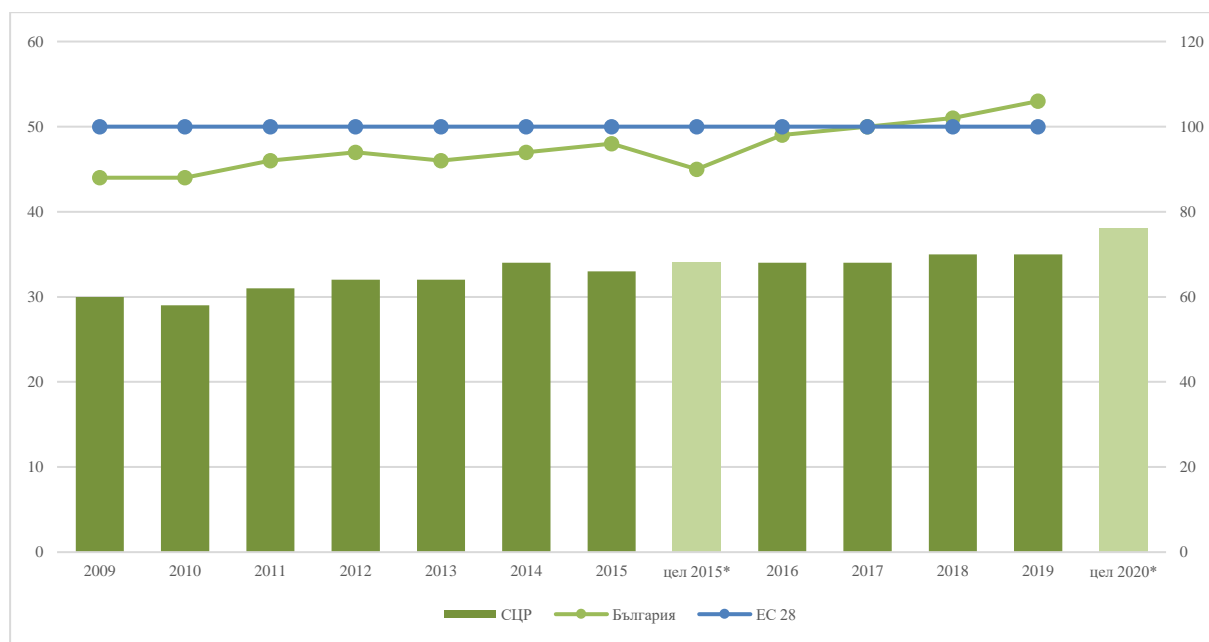
Динамиката в развитието на стойностите на ключовите национални показатели е в основата на оценката на устойчивостта на постигнатите резултати от изпълнението на РПР на СЦР 2014-2020 г. Разглеждането на постигнатото в периода в сравнителен план – с останалите райони от ниво 2 и средните стойности за страната - представя тенденциите в общото развитие на СЦР и в каква степен постигнатите резултати могат да бъдат устойчиви в периода след 2020 г.

В периода 2014-2019 г. **БВП на човек на населението (лв.) в района нараства с 37%**. Целевата стойност за 2020 г. е постигната още през 2016 г. а показателят се развива с по-бавни темпове с този на национално ниво. В резултат, за периода 2014-2019 г.

⁹ Разработен по проект „Региони за устойчива промяна” (“Regions for sustainable change”, RSC 0301R1) по програма INTERREG IVC на ЕС

стойността му намалява с 5,2% спрямо средното за страната. Сравнението със стойностите на останалите райони от ниво 2, показва, че не са налице промени – СЦР остава на предпоследното пето място през целия период (с изключение на 2014 г., когато е на четвърто). Динамиката на развитието на показателя може да бъде определена като забавяща се.

графика 2. Дял на БВП на човек от населението в стандарт на покупателната способност (СПС) от средната стойност на ЕС 27 - %

Източник: НСИ, ЕВРОСТАТ

Общото развитието на СЦР след 2014 г., измерено през показателя „дял на БВП на човек от населението в СПС от средната стойност на ЕС“ демонстрира ограничените възможности за постигане на целта от 38% дял на БВП на човек от населението от средната стойност на ЕС-28 през 2020 г. Постигнатото нарастване на показателя за периода е минимално – 1 пункт, което разкрива **ограничен потенциал на стойността за 2020 г. да се достигне заложената крайна цел**. По този показател **СЦР остава предпоследен в България и преди СЗР и регион Майот – френска отвъдморска територия от всички региони в ЕС¹⁰**.

Коефициентът на икономическа активност (15+ навършени години) нараства слабо след 2010 г., като през 2015 г. достига 51,2% или по ниско от междинната целева стойност на индикатора (52). В последващите години икономическата активност

¹⁰ Според посочената от Евростат прогнозната оценка се очаква за 2019 г. регион Майот да постигне същата стойност на показателя като СЗР.

продължава плавно да нараства, с по-изразена положителна тенденция в периода 2017-2019 г., а през 2020 г. достига 54,4 % (55,1% през 2019 г.) или стойност надхвърляща поставената целева стойност на индикатора към 2020 г. Показателят е близо до средната стойност за страната към 2020 г. (55,5). Сравнението със стойностите на останалите райони от ниво 2, показва, че не са налице промени – **СЦР остава на предпоследно място, преди СЗР, с най-ниски стойности на икономическа активност на населението през целия период.** Динамиката на развитието на показателя може да бъде определена като сравнително неустойчива – стойностите са по-ниски от средното за страната през периода, като за 2019 и 2020 г. се наблюдава сближаване.

Делът на чуждестранни преки инвестиции в СЦР спрямо ЧПИ в страната остават ниски спрямо инвестициите в останалите райони от ниво 2.

Коефициентът на безработица (15+ навършени години) намалява съществено след 2013 г. и през 2020 г. достига 5,7 % при 5,1% средно за страната (5,1% през 2019 г., при 4,2% средно за страната). Въпреки, че междинната целева стойност за 2015 г. не е достигната, целевата стойност към 2020 г. е постигната значително над планираното – 5,7% (при поставена цел 2020 – 8%). Нивото на безработица остава през цялото време по-високо от средното за страната, а СЦР се нарежда на четвърто място сред останалите райони, като след него остават СЗР и СИР.

Общият доход на лице от домакинство нараства съществено в периода 2012-2020 г., като още през 2016 г. е постигната стойност 4913 лв., което надхвърля поставената цел 2020 (4 800 лв.). През 2020 г. общият доход на лице от домакинството е 6595 лв. (при средно за страната 7002 лв.), значително над планираната цел до 2020 г. **По този показател през 2016 г. СЦР се нарежда на второ място след ЮЗР и остава в тази позиция и към 2020 г.**

В периода 2014-2020 г. *делът на населението, свързано с ПСОВ*, нараства с 12,9%, като най-голямото увеличение е в област Силистра (38,2%). Направените големи инвестиции обаче не рефлектират върху проблемите с водоснабдяването – в периода съществено нараства *дела на населението с режим на водоподаване*, като това се дължи на област Габрово, в частност община Севлиево, където разрешаването на проблема с осигуряване на редовно водоподаване е основен приоритет. *Делът на обслужваното население от системи за организирано сметосъбиране* остава висок през целия период – 99,9%.

Устойчива е тенденцията за нарастване на *дела на предадените за предварително третиране битови отпадъци* – за периода 2013-2018 г. количеството предварително третирани битови отпадъци нараства 3,7 пъти или с 73%. Съответно с над 67% намаляват и *директно депонираните битови отпадъци*. Тенденцията е устойчива и със значителен потенциал за положително въздействие върху състоянието на околната среда на СЦР.

таблица 5. Степен на постигане на целите на ключовите индикатори

Ключови индикатори	Степен на постигане на заложеното изменение – цел 2020 г.	Принос към постигане на целите на ключовите индикатори
БВП на човек от населението, лв.	5 ↑	Постигнат планиран принос, значително над планирания
Дял на БВП на човек от населението от средната стойност на ЕС 28, %	2 ↑	Задоволителен принос
Коефициент на безработица на населението на 15 и повече навършени години, %	5 ↑	Постигнат планиран принос, значително над планирания
Коефициент на икономическа активност на населението на 15 и повече навършени години, %	4 ↗ (5 ↑) ¹¹	Постигнат планиран принос
Общ доход на лице от домакинство, лв.	5 ↑	Постигнат планиран принос, значително над планирания

Анализираното развитие на ключовите индикатори разкрива **сравнително устойчиви тенденции в рамките на ограничена динамика**. Въпреки положителната посока на подобрение в общ план, **темповете на развитие остават ниски**. СЦР запазва предпоследното място след останалите райони в страната за целия периода 2014-2020 по почти всички ключови показатели, заложиени в системата за наблюдение на регионалния план за развитие. Силно положителна тенденция се наблюдава по отношение нарастването на доходите на домакинствата. Оценената степен на постигане на заложеното изменение и приноса им към постигане на целите на ключовите индикатори за развитие на СЦР към 2020 г. демонстрират тази по-скоро статичност на постигнатите резултати и

¹¹ Постигнатият напредък за 2019 г. е оценен като постигнат значително над планираното. Covid-19 оказва влияние върху постигнатата през 2020 г. стойност на индикатора, като напредъкът за 2020 г. е оценен като постигнат над планираното

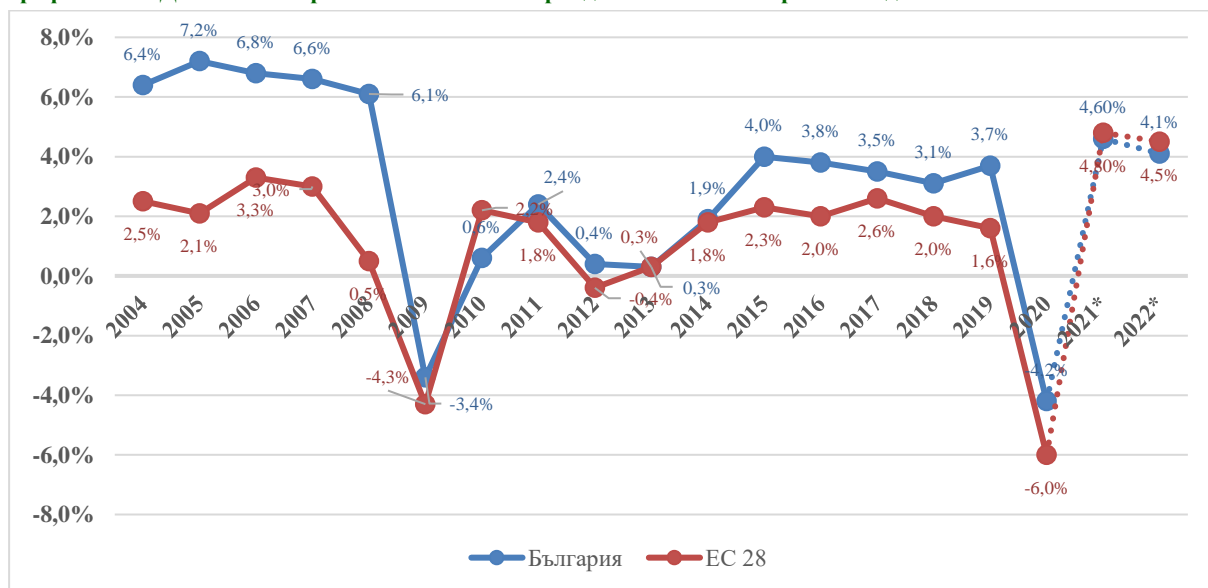
разкриват необходимост от задълбочен анализ на факторите и възможностите за активизиране на социално-икономическите процеси в СЦР в положителна посока предвид потенциала на района по отношение на научната дейност, човешкия капитал и технологичното обновление.

5. Общо въздействие от изпълнението на РПР на СЦР (2014-2020 г.) към края на периода на действие, на основата на сравнителен анализ на общата социално-икономическа ситуация

Социалното и икономическото развитие на СЦР през периода 2014-2020 г. се характеризира с положителна промяна на ключовите макроикономически индикатори. Това се дължи основно на общата динамика на развитието на страната след 2012 г., изразяваща се в нарастване на БВП с темпове по-бързи от средните за ЕС, които, макар и частично, възстановяват в известна степен растежа от преди 2009 г. Данните потвърждават направените прогнози, че до 2020 г. темпът на растеж на БВП на страната ще изпреварва средния за ЕС 28.

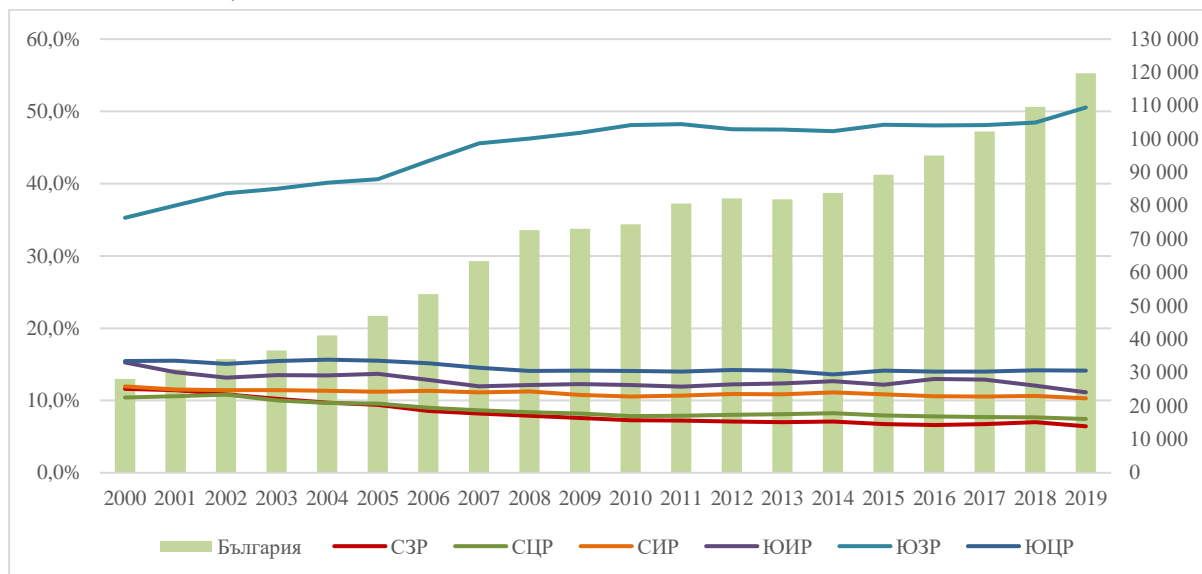
Рязкото влошаване на макроикономическия климат през 2020 г. в резултат на разпространението на Covid-19 има сериозно отражение върху ключовите макроикономически индикатори. През 2020 г. динамиката на растеж на БВП на национално ниво спада до -4,2 % или под нивата на индикатора през 2009 г. Темпът на намаляване на БВП на национално ниво е по-нисък от средния за ЕС.

графика 3. Динамика на растежа на БВП за периода 2004-2020 г. и прогнозни данни за 2021-2022 г.

Източници: НСИ, ЕВРОСТАТ, ЕК Генерална дирекция "Икономически и финансови въпроси"

графика 4. Ръст на БВП за периода 2000-2019 г. на национално ниво, (млн. лв.) и принос на районите от ниво 2, %

Източник: НСИ, ЕВРОСТАТ

В периода 2009-2019 г. продължава да е валидна регистрираната за периода 2004-2008 г. **устойчива тенденция за намаляване на приноса на СЦР в общия БВП**. Тази тенденция се **засилва**, като в периода 2014-2019 г. намалението е 0,8% (при 0,5% за 2007-2013 г.) Приносът на СЦР в общия БВП намалява през целия период 2014-2019, като изключение прави 2014 г., когато достига до нивата от 2008-2009 г. (8,2-8,4%). **През 2019 г. обаче приносът на района в общия БВП на страната достига до 7,4% - най-ниската стойност в разглеждания период 2000-2019 г.**

За периода 2014-2020 г. **не се наблюдава напредък в преодоляването на вътрешнорегионалните различия в СЦР**.

Постигнатите резултати от изпълнението на РПР на СЦР в областта на пазара на труда в общия случай определят и сравнително ефективното въздействие в тази сфера на осъществените мерки от плана. Ниските нива на безработица на регионално ниво обаче не кореспондират с тенденциите в областите Силистра и Разград. Младежката безработица е едно от най-съществените негативни явления на пазара на труда в страната. Анализът на дела на безработните лица във възрастовата група 15-24 години идентифицира наличния проблем в СЦР. След значителен спад в периода 2012-2017 г., през 2018 г. дела на безработни младежи в тази група нараства над средното за страната.

Развитието на малките и средни предприятия в СЦР илюстрира устойчив, макар и сравнително нисък икономически растеж на района спрямо средното за страната. Устойчивото нарастване на приходите от дейността на МСП е съпроводено от слаб спад на дела на заетите лица в тези предприятия в района. Броят МСП, разкривани/работещи в четири от районите на страната нарастват с по-голяма скорост от тези в СЦР.

Делът на СЦР в приходите от нощувки общо за страната плавно нараства в периода 2014-2019 г. от 2,5 до 3,1%. През 2020 г., в резултат на кризата с Covid-19, приходите от нощувки намаляват с 43,6% спрямо 2019 г. Данните показват наличие на потенциал за устойчиво развитие на туризма след преодоляване на последствията от кризата с Covid-19.

Въпреки направените инвестиции, към 2019 г. областите в обхвата на СЦР са с разнороден дял на пътната настилка в добро състояние¹². В положителна посока е развитието на индикатора в областите Силистра и Велико Търново, а в негативна посока той търпи развитие в областите Русе и Разград. Продължава да е актуална необходимостта от развитие на транспортна инфраструктура в посока осигуряване на свързаност и преодоляване на географски дефинираната периферност на части от района. На територията на СЦР се реализира един от значимите проекти за националната транспортна инфраструктура – изграждане на транспортен тунел под вр. Шипка и свързаната с него довеждаща пътна мрежа и инфраструктура. Обходният път на гр. Габрово е проектиран и изпълнен като първокласен път от Републиканската пътна мрежа на България, чийто последен участък е пуснат в експлоатация през юни 2020 г. Заедно с тунела под Шипка ще осигурява връзка между Северна и Южна България. В процес на реализация е процедура за избор на изпълнител на строителството на тунела. Реализацията на проекта е определена като приоритетна за периода 2021-2027 г.

Основен принос към постигане на целите за опазване на околната среда имат мерките, свързани с рехабилитацията и разширяването на ВиК мрежата в СЦР. В периода 2014-2019 г. е регистрирано съществено нарастване на дела на населението в СЦР, свързано с пречиствателни станции за отпадъчни води (ПСОВ) – от 47,5% през 2014 г. до 60,4% през 2019 г. Предвид реализацията на част от дейностите и през 2020 г. се очаква

¹² Регионални профили, ИПИ, <https://www.regionalprofiles.bg/bg/>

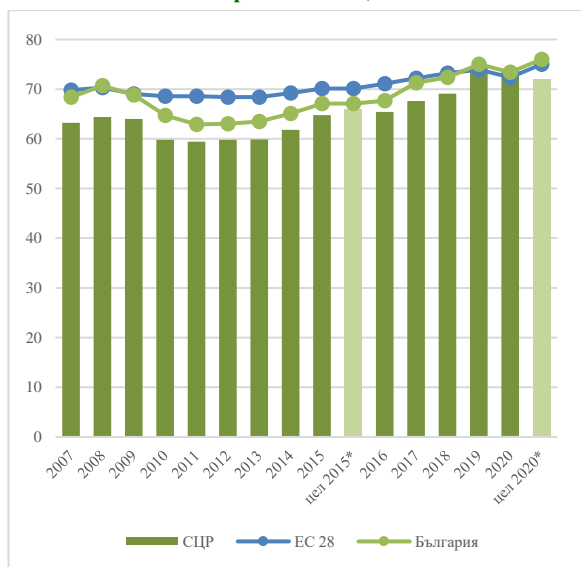
показателите да продължат позитивната тенденция и през 2020 г. Въпреки положителното въздействие на проектите върху пречистването на водата и развитието на канализационната мрежа, **достъпът до качествено водоснабдяване в СЦР остава проблемен.** В периода 2014-2019 г. не се наблюдава промяна в дела на населението с обществено водоснабдяване в СЦР – той остава константен от 99,8%. В същото време се наблюдава **значително нарастване на дела на населението с режим на водоснабдяване** – при 0,7% през 2014 г. този дял нараства до 4,9% през 2019 г. Нарастването на този показател се дължи основно с водоснабдяването на населените места на територията на област Габрово и по-специално на територията на община Севлиево. Данните показват наличие на временен проблем и на територията на област Разград, който към 2019 г. е преодолян. Инвестициите в инфраструктурата за управление на отпадъци оказват положително въздействие върху процесите в СЦР.

Нарастването на разходите за НИРД (хил. лв.) и на броя на персонала, зает с НИРД през периода надхвърля значително поставената цел (брой персонал). Значителното повишаване на двата показателя е в резултат на насърчаване на изпълнението в района на иновативни проекти, като част от мерките, подкрепяни от ОПИК. Това повишаване обаче все още оказва ограничено положително въздействие върху основните икономически резултати на СЦР.

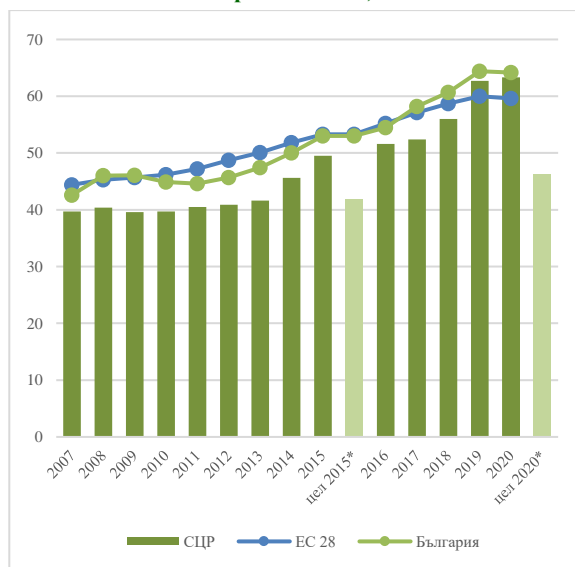
6. Принос към постигане на целите на Стратегия "Европа 2020"

Изпълнението на РПР допринася за изпълнението на поетите от България национални ангажименти по отношение на постигане на целите на Стратегия "Европа 2020". Дефинираните индикатори обективно измерват напредъка при реализацията на най-важния стратегически документ на ниво ЕС и **до голяма степен отразяват и постигането на стратегическите цели на РПР.** За тяхното проследяване НСРР определя техните целеви стойности на регионално ниво.

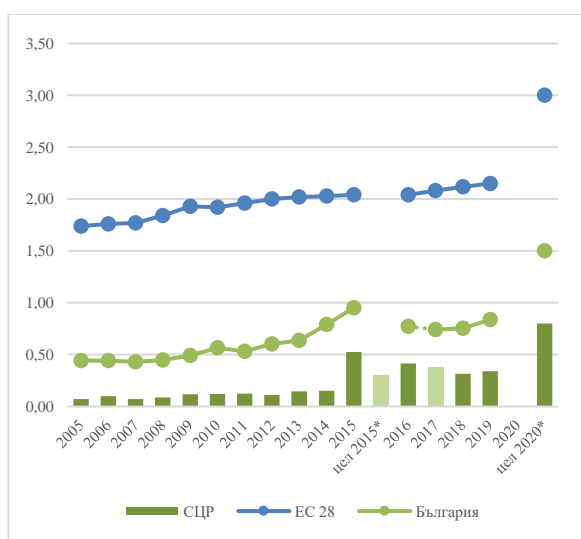
графика 5. Коэффициент на заетост на населението на възраст 20-64 г., %

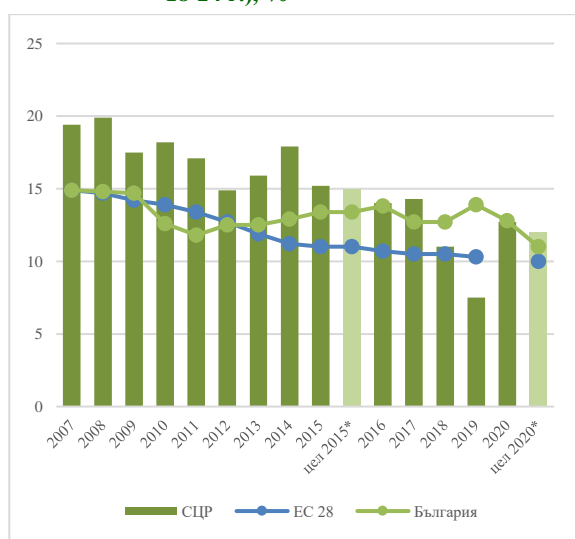
графика 6. Коэффициент на заетост на населението на възраст 55-64 г., %

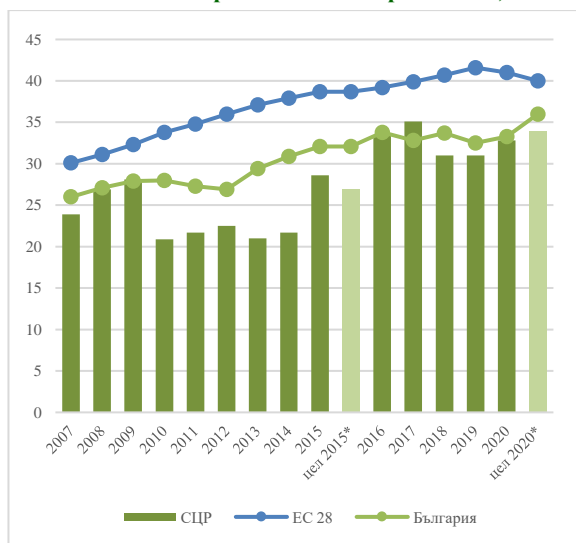
графика 7. Инвестиции в научноизследователска и развойна дейност, % от БВП

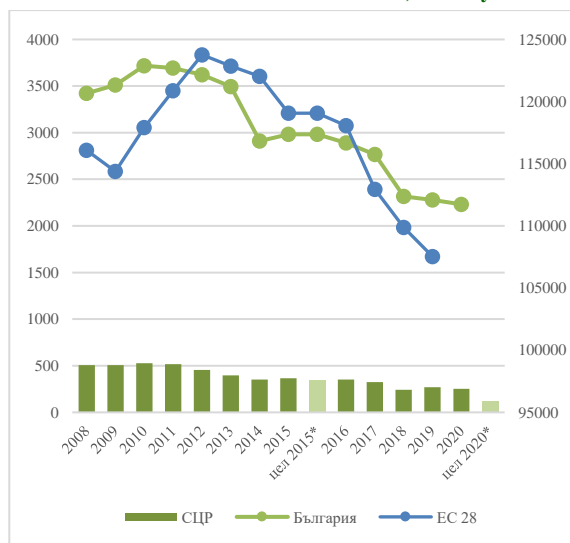
графика 8. Дял на преждевременно напусналите образователната система (на възраст 18-24 г.), %

графика 9. Дял на 30-34 годишните със завършено висше образование, %

графика 10. Население в риск от бедност или социално изключване, хил. души

Източник: НСИ, ЕВРОСТАТ

таблица 6. Принос на РПР към постигането на националните цели на Стратегията на ЕС "ЕВРОПА 2020"

Индикатори "Европа 2020"	Степен на постигане на заложеното изменение – цел 2020 г.		Принос на РПР към постигането на националните цели
	2019	2020	
Коефициент на заетост на населението на възраст 20-64 навършени години, %	4 ↗	4 ↗	2020 - Принос над планирания
	5 ↑	5 ↑	Постигнат принос, значително над планирания
Инвестиции в научноизследователска и развойна дейност, % от БВП	1 ↗		Ограничен принос
Дял на преждевременно напусналите образователната система (на възраст 18-24 г.), %	5 ↑	2 ↑	2020 - Принос значително над планирания
	2 ↑	2 ↑	2019 - Задоволителен принос
Дял на 30-34 годишните със завършено висше образование, %	2 ↑	2 ↑	Задоволителен принос
Население в риск от бедност или социално изключване, хил. души	2 ↑	2 ↑	Задоволителен принос

Данните показват, че целевите стойности за два от шестте индикатора не са изпълнени към 2020 г. Кризата с Covid-19 оказва влияние единствено върху степента на постигане на индикатора „Дял на преждевременно напусналите образователната система (на възраст 18-24 г.), %“.

Инвестициите в научноизследователска и развойна дейност, като процент от БВП, се увеличават в периода от 2011 г. – 2015 г. Междинната цел за 2015 г. на регионално ниво е надхвърлена с 2/3. След 2015 г. се наблюдава намаляване на стойността на индикатора, като към 2019 г. е 0,34% или 2 пъти по-ниска от целевата стойност към 2020 г.

Специфично внимание следва да се обърне на проследяването на връзката и зависимостта на показателя от инвестициите от ОПИК, насочени в подкрепа за внедряване на иновации в предприятията, вкл. стартиращи, както и за разработване на продуктови и производствени иновации. Следва да се оцени въздействието върху СЦР и останалите райони – СИР, ЮИР и ЮЦР, на приоритизирането на този вид инвестиции към СЗР.

Коефициентът на заетост на населението на възраст 20-64 навършени години нараства в целия период след 2014 г. Въпреки, че заложената междинна цел за 2015 г. не е достигната, темпът на нарастване на индикатора се увеличава и целевата стойност за 2020 г. е постигната още през 2019 г. (пикова стойност през 2019 г. от 74,3%). През 2019 г. СЦР е на трето място в страната по нива на заетост в тази възрастова граница, след ЮЗР и ЮИР, а през 2020 г. излиза на второ място след ЮЗР.

Коефициентът на заетост на населението на възраст 55-64 г. нараства в целия период след 2014 г., като ръстът е по-значителен през 2018 г. Целевата стойност на индикатора за 2015 г. както и тази за 2020 г. са **надхвърлени значително**. Постигнатите през 2019 и 2020 г. стойности се доближават до средното за страната и **надхвърлят средното за ЕС**. СЦР е един от трите района, заедно със СЗР и СИР, в които заетостта на населението на възраст 55-64 г. **нараства през 2020 г. въпреки кризата с Covid-19**.

Промените в *дела на преждевременно напусналите образователната система (на възраст 18-24 г.)* са разнопосочни на годишна база, със силно понижение през 2018 и 2019 г., когато са достигнати стойности под планираната цел за 2020 г., след което рязко нарастват през 2020 г. и достигат 12,7% (при целева стойност за 2020 г. 12%). В сравнителен план, СЦР е единственият район в страна, който успява устойчиво в периода 2014-2019 г. да намали дела на преждевременно напусналите образование (18-24 години) от 17,9 до 7,5%.

В периода 2014 - 2017 г. се наблюдава неустойчива тенденция на нарастване на *дела на 30-34 годишните със завършено висше образование*. Едва през 2015 г. са достигнати стойностите (28,6%) от преди икономическата криза, като междинната цел на индикатора за 2015 г. (27%) е надхвърлена. В последващите години до 2020 г. стойностите на индикатора колебливо намаляват и се увеличават, като през 2020 г. достигат 32,8% - стойност близо до целевата стойност за 2020 г. (34%).

Делът на населението в риск от бедност или социално изключване намалява след 2010 г., като междинната цел за 2015 г. на практика е достигната, а заложената регионална цел за 2020 г. (определена в междинната оценка на регионалния план като твърде амбициозна със силно ограничен потенциал за постигане) не е достигната.

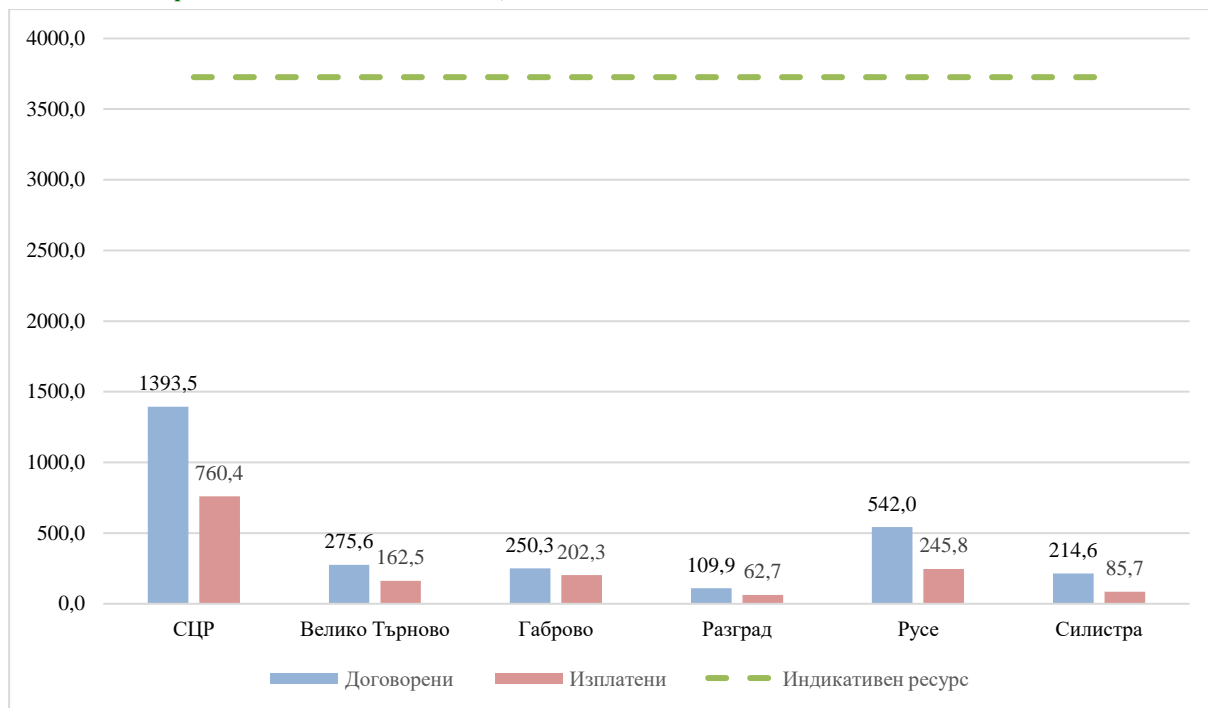
Постигнат е задоволителен спрямо планирания принос в изпълнението на национални ангажименти по отношение постигане целите на Стратегията Европа 2020, като е **налице потенциал за цялостно постигане на планираното** с оглед да продължаващото договаряне на средства и изпълнение на мерки в обхвата на оперативните програми до края на 2023 г.

Към момента, НСИ не проследява на ниво NUTS2 промените на индикаторите по целите 20/20/20 по отношение на климата и енергийното потребление. В тази връзка не могат да бъдат посочени източници на достоверна информация за проследяването им и съответно не са включени в последващата оценка на РПР на СЦР.

7. Ефективност и ефикасност на финансовите инструменти и използваните ресурси за изпълнение на РПР

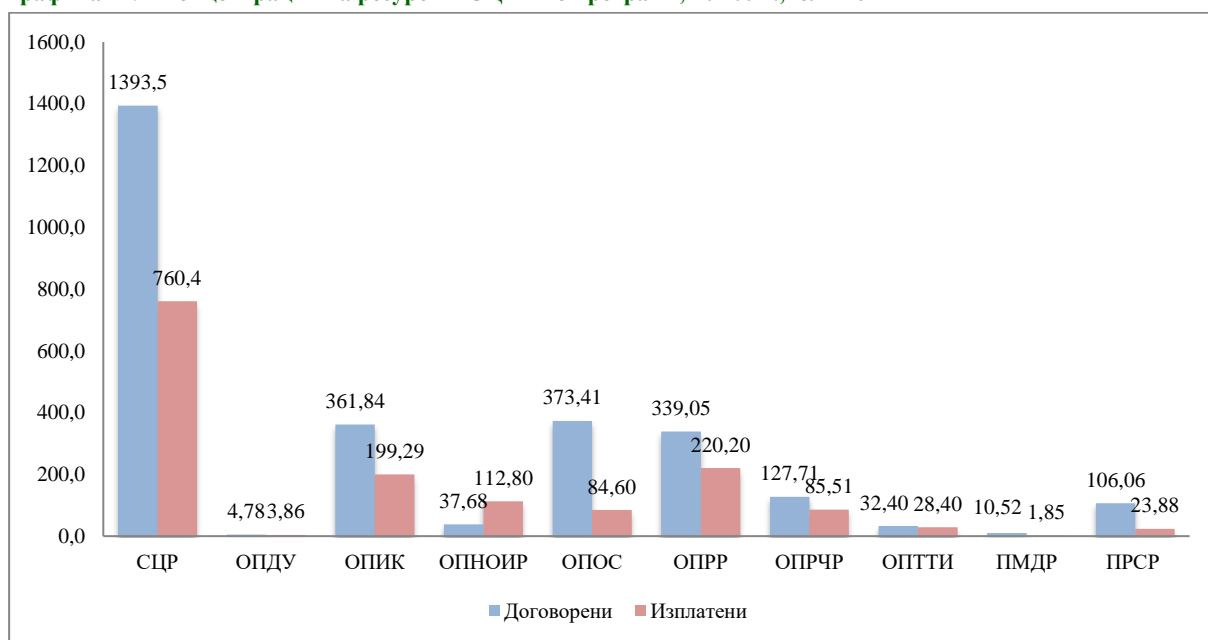
Оценено е съответствието на договорените средства по програмите, финансирани от фондовете на ЕС с планираните необходими финансови ресурси за изпълнението на РПР на СЦР.

графика 11. Договорени и изплатените средства (ОП и ПРСР) общо и по области и сравнение с предвижданията на РПР на СЦР, млн. лв., юли 2021¹³

Източник: ИСУН2020, 15 юли 2021 г.

графика 12. Концентрация на ресурси в СЦР – по програми, млн. лв., юли 2021

Източник: ИСУН2020, 15 юли 2021 г.

Към м. юли 2021 г. договорените средства по програми, финансирани от фондовете на ЕС представляват 37,4% от планираните индикативни финансови ресурси за

¹³ Общата размер на договорените/изплатените суми за цели район е по-висок от сбора по области, поради наличието на проекти, изпълнявани на територията на повече от една област в района

осъществяване на целите на РПР на СЦР за периода 2014-2020 г. Частните средства в това договорено финансиране са 152 млн. лв. (124,7 млн. лв. – ОПИК и ОПРЧР и 27,3 млн. лв. по ПРСР), което представлява 25,1% от планираните частни ресурси в размер на 606 млн. лв. В допълнение са договорени 11,2 млн. лв. по ОП Храни, финансирана от Фонда за европейско подпомагане на най-нуждаещите се. Фондът предоставя първоначална базова подкрепа на най-уязвимите граждани, засегнати от форми на крайна бедност, които са твърде откъснати от пазара на труда, за да могат да се възползват от мерките за социално приобщаване на ЕСФ. Това предпоставя извода от съществено ограничение на необходимите средства за постигане на поставените цели. Прогнозата за постигане на планираните нива на финансов ресурс е "умерено положителна", предвид възможното договаряне на средства по оперативните програми до края на 2022 г. и възможно изплащане на средства за допустими разходи до края на 2023 г., както и приносът на националното публично участие – национален и местни бюджети.

Делът на договорените в СЦР средства по области е разпределен по следния начин: Русе – 38,9%, Велико Търново – 19,8%, Силистра – 15,4%, Габрово – 18%, Разград – 7,9%. Разпределението на дела на средствата, които са изплатени (от общата сума на изплатените в СЦР) е съответно: Русе – 17,6%, Габрово – 14,5%, Велико Търново – 11,7%, Силистра – 6,2%, Разград – 4,5%.

Основен дял във финансирането на мерките за изпълнение на РПР на СЦР към момента на междинната оценка имат ОПИК (26%), ОПОС (26,4%) и ОПРР (24,3%). Значим е дялът на договореното финансиране и по ОПРЧР (9,2%) и ПРСР (7,6%).

Делът на мерките за предотвратяване последствията от кризата с Covid-19 от общата договорена сума по ОПИК е 11,6%, от които 0,9% са насочени в сектора на туризма, а други 0,1% в транспортния сектор. Въпреки специфично насоченото към Covid-19 мерки финансиране, с ресурс от близо 320 млн. лв. ОПИК остава с основен принос за технологичното обновление и развитие на иновациите в предприятията в СЦР за периода.

Приносът на оперативните програми, финансирани от ЕФРР, ЕСФ, КФ, ЕЗФРСР и ЕФМДР за изпълнението на приоритетите на РПР на СЦР е оценен въз основа на информацията за договорените и изплатените финансови ресурси по източници спрямо целите на плана. За мерките, свързани с изпълнението на РПР на СЦР в периода 2014-2020 г.,

реализирани със средства от държавния бюджет, от бюджетите на общините, от международни финансови институции, както и за частните инвестиции (извън съфинансирането по ОП), липсва систематизирана информация, която да позволява тяхното обвързване с целите и приоритетите на плана. Предвид възможността за договаряне на средства до края на 2022 г. и средствата, осигурени от националния и местните бюджети, **е наличен потенциал за нарастване на дела на инвестициите в района, но не се очаква постигане на заложения общи размер на средствата за реализация на РПР на СЦР.**

Към юли 2021 г. е налице концентрация на финансовите ресурси за изпълнение на мерки и дейности, свързани със *Стратегически цели 1, 3 и 4* на РПР на СЦР, в чийто обхват попадат развитието на насърчаване на икономика на иновациите, както и основните инфраструктурни проекти, опазване на околната среда, градското развитие.

III. ИЗВОДИ И ПРЕПОРЪКИ

1. Обобщена оценка за изпълнението на РПР на СЦР

Визията и главната цел, определени в РПР на СЦР, остават актуални. Рамката на стратегическите цели и определените приоритети като цяло съответстват на проблемите и нуждите на СЦР. В периода на изпълнение не е определен ясен механизъм за обвързване с целите и приоритетите на плана на мерките, реализирани със средства от държавния бюджет и от бюджетите на общините, което рефлектира и върху ограничената възможност за оценка на приноса на тези средства към постигане на целите на плана.

Обобщението на анализа на показателите за изпълнението на стратегическите цели на РПР на СЦР показва, че:

- Анализът на измененията в демографския профил на района показва наличие на устойчива тенденция на намаляване на населението. Към края на 2020 г. населението на СЦР е **764 897 души** – и е под долната граница за **обсояване на район от ниво 2** според *Регламент (ЕО) № 1059/2003 г. на Европейския парламент и на Съвета от 26 май 2003 година за установяване на обща класификация на териториалните единици за статистически цели (NUTS)*.
- Три от областите в СЦР – **Габрово, Разград и Силистра**, не отговарят на изискванията на *Регламент (ЕО) № 1059/2003 г.*, според който населението в административните единици от **ниво 3**, следва да бъде най-малко **150 000 души**.
- Социалното и икономическото развитие на СЦР през периода 2014-2020 г. се характеризира с **положителна промяна** на ключовите макроикономически индикатори.
- В периода 2009-2019 г. продължава да е валидна регистрираната за периода 2004-2008 г. **устойчива и засилваща се тенденция за намаляване на приноса на СЦР в общия БВП**.
- За периода 2010-2019 г. **не се наблюдава напредък в преодоляването на вътрешнорегионалните различия в СЦР**. Ограничена положителна тенденция се наблюдава по отношение на **безработицата**. Различията по отношение

на *БВП на глава от населението* се увеличават, като областите Габрово и Русе, както и Велико Търново и Разград (на по-ниски нива) следват тенденциите за страната. Отличаващо е нарастването на показателя за област Габрово – далеч над средното за СЦР, но под средното за страната, както и продължаващото забавяне на темпа на растеж в област Силистра. Различията в *размера на средна годишна заплата на наетите лица по трудово и служебно правоотношение* слабо се увеличават в сравнение с 2014 г.

таблица 7. Степен на постигане на целите на РПР на СЦР към 2020 г.

Цели на РПР на СЦР	Индекс на постигане на целите
Стратегическа цел 1: Икономическо сближаване – достигане на средните нива на заетост, производителност на труда и приложение на иновации в икономиката, характерни за районите от Дунавското пространство	3 →
Стратегическа цел 2: Социално сближаване – преодоляване на междурегионалните и вътрешнорегионалните различия в социалната сфера и ограничаване на риска от социална изолация и бедност	4 ↗
Стратегическа цел 3: Териториално сближаване – свързаност и балансирано, интегрирано и устойчиво развитие на територията и населените места	4 ↗
Стратегическа цел 4: Опазване на околната среда, съобразно предизвикателствата на климатичните промени и прилагане на европейските и национални стандарти за ограничаване на замърсяването и енергоемкостта и стимулиране на използването на енергия от ВИ	2 ↑

Постигнат е планирания напредък по реализацията на приоритета, чрез който се реализира *Стратегическа цел 1*, с което е постигнат и планирания напредък по нея. Основен принос за това има напредъка по Специфични цели 1.1.3 и 1.1.5, съответно чрез стимулиране на въвеждането на нови технологии, иновативни практики и създаването на клъстери (проекти, финансирани чрез ОПИК) и развитие на силен туристически сектор (повишени приходи от ношувки и създадени/подобвени туристически атракции). Съществен принос за напредъка имат и нарасналите приходи от дейността на МСП в района. Необходимо е усилията да бъдат фокусирани върху продължаваща подкрепа за инфраструктурата за икономическите субекти, стимулиране на партньорствата между научните институции, публичния и частния сектор от региона и извън него, както и възстановяване на туристическия сектор след кризата с Covid-19, причинила спад в основни показатели през 2020 г.

Надхвърлен е планирания напредък по *Стратегическа цел 2*. Въпреки това, специфичните индикатори показват, че са необходими допълнителни усилия, предвид наблюдавания ограничен напредък в преодоляването на вътрешнорегионалните

различия в СЦР за периода до 2020 г. Необходимо е усилията да бъдат фокусирани върху продължаваща подкрепа за квалификацията на човешкия ресурс като фактор за повишаване на БВП и доходите в СЦР.

Изпълнението на мерките по отделните приоритети на *Стратегическа цел 3* се характеризира с **напредък, над и значително над планирания**. Напредъкът е постигнат чрез реализация на мерки за рехабилитация на транспортната мрежа, нарастване на достъпа до информационна инфраструктура, инвестиции в развитието на градските центрове и предоставяне на обществени услуги, както и реализацията на проекти за трансгранично и транснационално сътрудничество. Това обуславя постигнатото изпълнение над планираното на Стратегическа цел 3 в рамките на програмния период до 2020 г. Въпреки постигнатите цели на определените индикатори, необходими са продължаващи усилия по отношение изграждане на качествена и подобряване на съществуващата техническа инфраструктура, свързваща района с останалите райони в страната и в ЕС.

Изпълнението на мерките по *Приоритет 4.1* на *Стратегическа цел 4* се характеризира със задоволителен напредък по отношение на планираното. Изразен е напредък в изпълнението на мерки, свързани с повишаване дела на населението, обслужвано от ПСОВ, реконструкция на водопроводната мрежа, реализирани проекти за превантивна защита от природни бедствия и др. Необходими са допълнителни усилия за гарантиране на непрекъснато водоснабдяване на населението с питейна вода, както и реконструкцията и развитието на ВиК мрежата и пречиствателните инсталации. Напредъкът по изпълнението на Приоритет 4.2 не е оценен предвид определените специфични индикатори. Постигнатите резултати и планиране на средства за развитие на екологичната инфраструктура, вкл. чрез целеви капиталови инвестиции обуславя и наличието на **потенциал за частично постигане** на планираните цели по изпълнение на *Стратегическа цел 4* в рамките на програмния период до 2020 г.

Предвид това, че договорените средства за изпълнение на мерките по РПР на СЦР до юли 2021 г. са над 37% от индикативната оценка на необходимите средства до 2020 г., се налага извода за наличие на съществено ограничение по отношение необходимите средства за постигане на поставените цели. Прогнозата за постигане на планираните нива на финансов ресурс е "умерено положителна", предвид възможното договаряне на средства по оперативните програми до края на 2022 г. и възможно изплащане на средства за

допустими разходи до края на 2023 г., както и приносът на националното публично участие – национален и местни бюджети.

Системата за наблюдение и оценка на РПП в периода 2014-2020 г. е съществено подобрена и значително по-ефективна спрямо тази от предходния планов период. Наличието на система от индикатори с определени базови и целеви стойности дава възможност за ефективно измерване на напредъка и оценка на реализацията на целите. Изграденият капацитет за изготвяне на *годишните доклади за наблюдението на изпълнението на РПП*, следва да бъде запазен и надграден чрез коригиращи действия по отношение на източниците на информация и подхода за техния анализ.

В заключение, анализът на изпълнението на РПП на СЦР показва, че определената в него рамка на политиката за регионално развитие на СЦР като цяло се изпълнява чрез инструментите на политиката за сближаване и съответното национално съфинансиране. Същевременно е ясна необходимостта от по-конкретно адресиране на бъдещите мерки към специфичните икономически и социални проблеми на района, в контекста на общите структурни предизвикателства пред развитието, свързани с конкурентоспособността на района и способността му да предложи привлекателна и устойчива среда за предприятията и местните жители – инфраструктура, работещи институции, опростяване на бизнес средата.

2. Препоръки за подготовка за следващия програмен период след 2020 г.

Анализите на европейско ниво, насочени към приоритетите на следващия планов период посочват, че финансирането на ЕС трябва да бъде съсредоточено в области, в които добавена стойност за целия Съюз може да бъде достигната в най-висока степен, вкл. социално приобщаване, заетост, развитие на уменията, научни изследвания и иновации, изменение на климата, енергиен и екологичен преход. Области, в които политиката на сближаване оказва положително въздействие са и подкрепата за МСП, здравеопазването и социалната инфраструктура, транспортната и цифровата инфраструктура, както и овладяването на последиците от миграцията и глобализацията.

Новият законодателен пакет за политиката на сближаване е публикуван в Официален вестник на Европейския съюз на 30 юни 2021 г. Новия подход създава възможности Европа да се възстанови след кризата с Covid-19 по справедлив и териториално

балансиран начин и да ориентира регионалните икономики към бъдещ устойчив растеж въз основа на както на цифров, така и на зелени преход.

След дискусия на национално ниво по¹⁴ предложения за промени в обхвата на районите от ниво 2 в Република България в контекста на *Общата класификация на териториалните единици за статистически цели* в Европейския съюз, съгласно *Регламент (ЕО) № 1059/2003 г.* е взето решение за запазването на обхвата на шестте района от ниво 2 и за периода 2021-2027 г., което осигурява съпоставимост на съответната статистическа информация за динамиката на индикаторите за социално-икономическото развитие, като база за наблюдение и оценка на планираните мерки.

В началото на 2020 г. с цел оптимизация на системата от документи за стратегическо планиране на регионалното и пространственото развитие¹⁵, са извършени промени за периода след 2021 г., като се предвижда изготвяне на Национална концепция за регионално и пространствено развитие; интегрирани териториални стратегии за развитие на регионите за планиране от ниво 2; и планове за интегрирано развитие на община. Към средата на 2021 г. процеса на подготовка на документите е в напреднала фаза. Разработен е проект на Интегрирана териториална стратегия за развитие на Северен централен регион¹⁶, който отчита изводите на изготвения Актуализиран Социално-икономически анализ на районите в Република България¹⁷. В напреднала фаза е и процесът по програмиране на Програмния период 2021-2027 г. и подготовката на финални версии на оперативните програми, финансирани от фондовете на ЕС. Определен е състава на Регионален съвет за развитие на Северен централен регион за планиране, като са проведени процедури за определяне на представители на икономическия сектор и на юридически лица с нестопанска цел (ЮЛНЦ) за общественополезна дейност, които да бъдат включени в него¹⁸.

С оглед на предстоящото финализиране на изготвения проект на Интегрирана териториална стратегия за развитие на Северния централен регион за периода 2021-2027 г. следва да бъдат отчетени следните идентифицирани при последващата оценка нужди:

¹⁴ изготвени от Работна група, създадена от министъра на регионалното развитие и благоустройството

¹⁵ Чл.8 от ЗРР, обн. ДВ бр. 21 от 2020 г.

¹⁶ Версия към 30 юни 2021 г.

¹⁷ изготвен от Националния център за териториално развитие ЕАД

¹⁸ В съответствие с предвижданията на чл. 31 и чл. 32 от Правилника за прилагане на закона за регионалното развитие (ППЗРР), приет с Постановление № 183 от 4 август 2020 г. на Министерския съвет и във връзка с т. 10 от Приложение 2 и Приложение 3 към ППЗРР

- Изготвяне на тематични оценки, свързани с изпълнението на РПР на СЦР 2014-2020 и/или за конкретни мерки, които са планирани и/или се изпълняват с цел установяване на ефективни подходи за адресиране и преодоляване на вътрешно регионалните различия, вкл. фактори за активиране динамиката на икономическия растеж, за инвестиции в човешкия капитал и забавяне на значителните негативни демографски тенденции;
- Планиране на мерки за преодоляване на забавената динамика на растеж, насочени към интегрирано въздействие върху състоянието и ефективността на регионалните фактори като човешки капитал, свързваща инфраструктура, бизнес и производствена инфраструктура, специфични проблеми на регионалния трудов пазар, технологична готовност, иновационен потенциал, капацитет на администрацията и електронно управление.
- Предвиждане на специфични мерки за подкрепа, оставащи извън директните цели на мерките, финансирани от политиката за сближаване на ЕС и насочване на национален ресурс за съхраняване и развитие на райони/общини със специфични характеристики предвид продължаващото нарастване на вътрешнорегионалните различия в СЦР.
- Планиране на система от индикатори за наблюдение на напредъка и оценка на изпълнението на Интегрираната териториална стратегия за развитие, която осигурява ясна обвързаност на избраните индикатори с оценката на напредъка на съответните приоритети и цели, определяне на целеви стойности на индикаторите, които отразяват по реалистичен начин съществуващите тенденции и очакваното въздействие от планираните мерки, и чието изменение може да бъде ефективно наблюдавано на регионално ниво. Системата от индикатори следва да бъде конструирана по начин, осигуряващ наличието на надеждна, постоянно обновяваща се и достъпна информация на ниво район информация.
- Гарантиране на информационно и техническо осигуряване на процеса на наблюдение чрез изграждане на механизъм за системно натрупване и обмен на информация, включващ източниците, начините и периодичността за събиране, обработка и анализиране на информация, вкл. изготвяне на модел на годишен доклад за наблюдение на изпълнението на ИТСП, който да осигури

съпоставимост на представяната на годишна база информация за напредъка по специфичните индикатори за изпълнение на плановия документ.

- Осигуряване на систематизирана информация за мерките, насочени към постигане на съответните цели в ИТСП и реализирани със средства от държавния бюджет и/или бюджетите на общините.
- Предвиждане използване за целите на планирането и анализа на развитието на съвременни информационни системи като ГИС и съответния софтуер за създаване и обработка на данни, включително геопространствени данни, които биха подпомогнали процеса на наблюдение и оценка.
- Прилагане на стандартите за обществени консултации, вкл. изготвяне на консултативен документ, предоставяне на навременна информация и на обратна връзка относно мотивите за приемане или отхвърляне на постъпили предложения и коментари.
- Използване на възможностите на технологиите за привличане и разширяване кръга участници от заинтересованите групи при проучване, представяне и оценка на целите и мерки в обхвата на ИТСП, вкл. за осигуряване на безопасна среда поради епидемията от Covid-19. Прилагането на технологични решения не следва да отменя необходимостта от спазване на стандартите за обществени консултации, както и не следва да създава неравнопоставеност при достъпа до процеса на взимане на решения.

Тези действия ще осигурят възможност за преодоляване или най-малко значително смекчаване на ефектите от актуалните предизвикателства пред развитието на Северния централен район.

ИЗТОЧНИЦИ И РЕФЕРЕНТНИ ДОКУМЕНТИ

- Регионален план за развитие на Северозападен район от ниво 2, приет с Решение № 459 на Министерския съвет от 01.08.2013 г.*
- Регионален план за развитие на Северен централен район от ниво 2, приет с Решение № 461 на Министерския съвет от 01.08.2013 г.*
- Регионален план за развитие на Североизточен район от ниво 2, приет с Решение № 460 на Министерския съвет от 01.08.2013 г.*
- Регионален план за развитие на Югозападен район от ниво 2, приет с Решение № 457 на Министерския съвет от 01.08.2013 г.*
- Регионален план за развитие на Южен централен район от ниво 2, приет с Решение № 462 на Министерския съвет от 01.08.2013 г.*
- Регионален план за развитие на Югоизточен район от ниво 2, приет с Решение № 458 на Министерския съвет от 01.08.2013 г.*
- Предварителни оценки на РПП на районите от ниво 2 за периода 2014-2020 г.*
- Национална стратегия за регионално развитие на Република България за периода 2012-2022 г., приета с Решение № 696 на Министерския съвет от 24.08.2012 г.*
- Национална програма за развитие БЪЛГАРИЯ 2020, приета Решение № 1057 на Министерския съвет от 20.12.2012 г.*
- Национална концепция за пространствено развитие 2013-2025 г., приета с решение на Министерския съвет по Протокол № 47.61 от 19.12.2012 г.*
- Национална програма за реформи на Република България в изпълнение на стратегията "Европа 2020", актуализация 2017 г., приета с Решение № 280 на Министерския съвет от 18.05.2017 г.*
- Междинен доклад за изпълнение на Националната стратегия за регионално развитие на Република България за периода 2012-2022 г., приет с РМС 425 от 19.07.2019 г.*
- Междинни оценки за изпълнението на Регионалните планове за развитие на районите от ниво 2 за периода 2014-2020 г.*
- Годишни доклади за изпълнение на наблюдение на изпълнението на РПП на СЦР (2014-2020) за 2014, 2015, 2016, 2017, 2018, 2019 и 2020 г.*
- Европа 2020. Стратегия за устойчив, интелигентен и приобщаващ растеж. Брюксел, 3.3.2010 г. COM(2010) 2020*
- Оперативна програма "Добро управление" 2014-2020 г.*
- Оперативна програма "Иновации и конкурентоспособност" 2014-2020 г.*
- Оперативна програма "Околна среда" 2014-2020 г.*
- Оперативна програма "Развитие на човешките ресурси" 2014-2020 г.*
- Оперативна програма "Региони в растеж" 2014-2020 г.*
- Оперативна програма "Транспорт и транспортна инфраструктура" 2014-2020 г.*
- Програма за развитие на селските райони 2014-2020 г.*
- Програма за морско дело и рибарство 2014-2020 г.*

Регламент (ЕО) № 1059/2003 г. на Европейския парламент и на Съвета от 26 май 2003 година за установяване на обща класификация на териториалните единици за статистически цели (NUTS), Официален вестник на ЕС, L 154 от 21.6.2003 г., последни промени Официален вестник на ЕС L 322, 29.11.2016 г.

Закон за регионалното развитие, обн., ДВ, бр. 50 от 2008 г., в сила от 31.08.2008 г., последни изменения и допълнения, бр. 21 от 13.03.2020 г., в сила от 13.03.2020 г.

Правилник за прилагане на Закона за регионалното развитие, приет с ПМС № 216 от 2.09.2008 г., обн., ДВ, бр. 80 от 2008 г., в сила от 31.08.2008 г., последни изм. и доп., бр. 50 от 2016 г., отм., бр. 70 от 7.08.2020 г.

Правилник за прилагане на Закона за регионалното развитие, приет с ПМС № 183 от 4.08.2020 г., обн., ДВ, бр. 70 от 7.08.2020 г.

Проекти на Интегрирани териториални стратегии за развитие на районите от ниво 2 за периода 2021-2027 г., юни 2021 г.

Първи преработен и актуализиран доклад за Социално-икономическия анализ на регионите за планиране от ниво 2 в Република България, септември 2020, Министерство на регионалното развитие и благоустройството, НЦТР ЕООД

Закон за управление на средствата от европейските структурни и инвестиционни фондове, обн., ДВ, бр. 101 от 2015 г., последни изм. и доп., бр. 52 от 9.06.2020 г.

Методически указания за разработване на Национална стратегия за регионално развитие 2012-2020 г., Регионални планове за развитие, Областни стратегии и Общински планове за развитие за периода 2014-2020 г., Заповед №РД-02-1402 от 22.11.2011 г. на министъра на регионалното развитие и благоустройството

Информационна система за управление и наблюдение на структурните инструменти на ЕС в България – ИСУН2020, <http://2020.eufunds.bg/>

Национален статистически институт – <http://www.nsi.bg/>

Евростат – <http://eurostat.ec.europa.eu>

Портал за обществени консултации – <http://www.strategy.bg>